

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 23ης Νοεμβρίου 1999 *

Στην υπόθεση C-149/96,

Πορτογαλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τους L. Fernandes, διευθυντή της υπηρεσίας νομικών υποθέσεων της γενικής διεύθυνσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών, και C. Botelho Moniz, βοηθό στη νομική σχολή του Καθολικού Πανεπιστημίου της Πορτογαλίας, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Πορτογαλίας, 33, allée Scheffer,

προσφεύγουσα,

κατά

Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκπροσωπούμενου από τις Σ. Κυριακούλου, νομικό σύμβουλο, και I. Lopes Cardoso, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον A. Morbilli, γενικό διευθυντή της διεύθυνσεως νομικών υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, 100, boulevard Konrad Adenauer,

καθού,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

υποστηριζόμενου από τη

Γαλλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από την C. de Salins, υποδιευθύντρια στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τον G. Mignot, γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων στην ίδια διεύθυνση, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Γαλλίας, 8 B, boulevard Joseph II,

και την

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους M. de Pauw και F. de Sousa Fialho, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

παρεμβαίνουσες,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως 96/386/ΕΚ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 1996, σχετικά με τη σύναψη μνημονίων συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Πακιστάν και μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Ινδίας για διακανονισμούς στον τομέα της πρόσβασης στην αγορά για κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα (ΕΕ L 153, σ. 47),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους J. C. Moitinho de Almeida, πρόεδρο του τρίτου και έκτου τμήματος, προεδρεύοντα, D. A. O. Edward, L. Sevón και R. Schintgen, προέδρους

τιμήματος, P. J. G. Kapteyn (εισηγητή), C. Gulmann, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm και M. Wathelet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Saggio
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 1998,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 3 Μαΐου 1996, η Πορτογαλική Δημοκρατία ζήτησε, δυνάμει του άρθρου 173, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 230, πρώτο εδάφιο, ΕΚ), την ακύρωση της αποφάσεως 96/386/ΕΚ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 1996, σχετικά με τη σύναψη μνημονίων συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Πακιστάν και μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Ινδίας για διακανονισμούς στον τομέα της

πρόσβασης στην αγορά για κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα (ΕΕ L 153, σ. 47, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

Νομικό και πραγματικό πλαίσιο

Οι διεθνείς πολυμερείς συμφωνίες του Γύρου της Ουρουγουάης

- 2 Στις 15 Δεκεμβρίου 1993 το Συμβούλιο ενέκρινε ομοφώνως τους όρους της γενικής αναλήψεως υποχρεώσεων βάσει της οποίας η Κοινότητα και τα κράτη μέλη δέχθηκαν να τεματίσουν τις πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης (στο εξής: συμφωνία αρχής).

- 3 Την ίδια ημέρα στη Γενεύη ο γενικός διευθυντής της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (στο εξής: ΓΣΔΕ), κ. Sutherland, κήρυξε ενώπιον της επιτροπής πολυμερών διαπραγματεύσεων τη λήξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης. Παρά την κήρυξη της λήξεως, ζήτησε από ορισμένους συμμετέχοντες να συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις τους σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά, ώστε να καταλήξουν σε μια πληρέστερη και πιο ισορροπημένη δέσμη συμφωνιών αναφορικά με την «πρόσβαση στην αγορά».

- 4 Μετά την ανωτέρω λήξη, συνεχίστηκαν από την Επιτροπή οι διαπραγματεύσεις σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά υφαντουργικών προϊόντων και προϊόντων ενδύσεως (στο εξής: κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα), ιδίως με τη Δημοκρατία της Ινδίας (στο εξής: Ινδία) και την Ισλαμική Δημοκρατία του Πακιστάν (στο εξής: Πακιστάν), με την επικουρία της «επιτροπής 113 κλωστοϋφαντουργικά» του Συμβουλίου (στο εξής: επιτροπή «κλωστοϋφαντουργικά»), την οποία συνέστησε το

εν λόγω όργανο προς επικουρία του στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής για τον κλάδο των κλωστοϋφαντουργικών της Κοινότητας.

- 5 Στις 15 Απριλίου 1994, στο πλαίσιο συναντήσεως στο Μαρακές (Μαρόκο) και ενώ δεν είχαν ακόμη καταλήξει σε συμφωνία οι διαπραγματεύσεις σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων με το Πακιστάν και την Ινδία, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου και το αρμόδιο για τις εξωτερικές σχέσεις μέλος της Επιτροπής προχώρησαν, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και υπό την επιφύλαξη της εκ των υστέρων εγκρίσεως, στην υπογραφή της τελικής πράξεως περί περατώσεως των πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης (στο εξής: τελική πράξη) της συμφωνίας περί ιδρύσεως του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (στο εξής: ΠΟΕ), καθώς και του συνόλου των συμφωνιών και μνημονίων των παραρτημάτων 1 έως 4 της συμφωνίας περί ιδρύσεως του ΠΟΕ (στο εξής: συμφωνίες ΠΟΕ).
- 6 Μεταξύ αυτών των συμφωνιών, των περιλαμβανομένων στο παράρτημα 1 Α της συμφωνίας περί ιδρύσεως του ΠΟΕ, περιλαμβάνεται η συμφωνία για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα είδη ένδυσης (στο εξής: συμφωνία ΣΚΕ) και η συμφωνία περί διαδικασιών εκδόσεως αδειών εισαγωγής.
- 7 Κατόπιν αυτής της υπογραφής, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 94/800/ΕΚ, της 22ας Δεκεμβρίου 1994, σχετικά με την εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σύναψη των συμφωνιών που απέρρευσαν από τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης (1986-1994) (ΕΕ L 336, σ. 1).

Οι συναφθείσες με το Πακιστάν και την Ινδία συμφωνίες

- 8 Μετά την υπογραφή των συμφωνιών ΠΟΕ, συνεχίστηκαν οι διαπραγματεύσεις με την Ινδία και το Πακιστάν, τις οποίες διεξήγαγε η Επιτροπή επικουρούμενη από την επιτροπή «κλωστοϋφαντουργικά».

- 9 Στις 15 Οκτωβρίου 1994 και στις 30 Δεκεμβρίου 1994, αντιστοίχως, η Επιτροπή μονόγραψε με το Πακιστάν και την Ινδία δύο «Memorandums of Understanding» (στο εξής: μνημόνια συμφωνίας) μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αφενός, και του Πακιστάν και της Ινδίας, αφετέρου, αναφορικά με τις διευθετήσεις στον τομέα της προσβάσεως στην αγορά κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων.
- 10 Το μνημόνιο συμφωνίας με το Πακιστάν περιλαμβάνει ορισμένες αναλήψεις υποχρεώσεων τόσο εκ μέρους της Κοινότητας όσο και του εν λόγω τρίτου κράτους. Ειδικότερα, το Πακιστάν αναλαμβάνει την υποχρέωση να άρει όλους τους ποσοτικούς περιορισμούς που ισχύουν για ορισμένα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα τα οποία ειδικώς απαριθμούνται στο παράρτημα II του μνημονίου συμφωνίας. Η Επιτροπή αναλαμβάνει την υποχρέωση «να εξετάζει ευνοϊκώς τις αιτήσεις παροχής εξαιρετικών διευκολύνσεων (ιδίως τις μεταφορές σε επόμενη χρήση, την εκ των προτέρων χρησιμοποίηση και τις μεταφορές από κατηγορία σε κατηγορία) που θα υποβάλλει η Κυβέρνηση του Πακιστάν στο πλαίσιο της διαχείρισης των υφιστάμενων [δασμολογικών] περιορισμών» (σημείο 6) και να κινήσει πάρ' αυτά τις αναγκαίες εσωτερικές διαδικασίες προς διασφάλιση της άρσεως, «πριν από την έναρξη ισχύος του ΠΟΕ, όλων των περιορισμών που αφορούν επί του παρόντος τις εισαγωγές προϊόντων βιοτεχνίας και οικοτεχνίας του Πακιστάν» (σημείο 7).
- 11 Το μνημόνιο συμφωνίας με την Ινδία προβλέπει ότι η κυβέρνηση του κράτους αυτού θα παγιώσει τους δασμούς που επιβάλλει στα προϊόντα κλωστοϋφαντουργίας και τα είδη ενδύσεως που ρητώς απαριθμούνται στο παράρτημα του μνημονίου συμφωνίας και «θα κοινοποιήσει τους δασμούς αυτούς στη γραμματεία του ΠΟΕ εντός προθεσμίας 60 ημερών από της θέσεως σε ισχύ του ΠΟΕ». Προβλέπεται επίσης ότι η Κυβέρνηση της Ινδίας έχει τη δυνατότητα επιβολής «άλλου είδους ειδικών δασμών για ορισμένα προϊόντα» και ότι οι δασμοί αυτοί θα υπολογίζονται «υπό μορφή εκατοστιαίου ποσοστού ad valorem ή ενός ποσού ινδικών ρουπιών (INR) ανά είδος/τετραγωνικό μέτρο/χιλιόγραμμο, αν αυτό είναι υψηλότερο» (σημείο 2). Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αναλαμβάνει «να άρει από 1ης Ιανουαρίου 1995 όλους τους περιορισμούς που ισχύουν σήμερα για τις ινδικές εξαγωγές προϊόντων βιοτεχνίας και οικοτεχνίας, σύμφωνα με το άρθρο 5 της συμφωνίας ΕΚ-Ινδίας περί εμπορίας κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων» (σημείο 5). Η Κοινότητα αναλαμβάνει την υποχρέωση να εξετάζει ευνοϊκώς τις αιτήσεις «παροχής εξαιρετικών διευκολύνσεων που θα υποβάλλει ενδεχομένως η Κυβέρνηση της Ινδίας πέραν των διευκολύνσεων που παρέχονται δυνάμει διμερών συμφωνιών περί κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων για μία ή για το σύνολο των κατηγοριών που υπόκεινται σε περιορι-

σμούς», μέχρι του ύψους των ποσών ετησίας ποσοτώσεως που αναφέρονται στο μνημόνιο συμφωνίας για τα έτη 1995-2004 (σημείο 6).

- 12 Κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής της 7ης Δεκεμβρίου 1995, το Συμβούλιο εξέδωσε, στις 26 Φεβρουαρίου 1996, την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία εγκρίθηκε με ειδική πλειοψηφία, δεδομένου ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, η Ελληνική Δημοκρατία και η Πορτογαλική Δημοκρατία την καταψήφισαν.
- 13 Οι συμφωνίες με την Ινδία και το Πακιστάν υπογράφηκαν, αντιστοίχως, στις 8 και 27 Μαρτίου 1996.
- 14 Η προσβαλλόμενη απόφαση δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* στις 27 Ιουνίου 1996.

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

- 15 Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 3030/93 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1993, περί κοινών κανόνων εισαγωγής ορισμένων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών (ΕΕ L 275, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 3289/94 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994 (ΕΕ L 349, σ. 85), καθορίζει το καθεστώς εισαγωγής στην Κοινότητα κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών οι οποίες είτε είναι συνδεδεμένες με την Κοινότητα με συμφωνίες, πρωτόκολλα ή διακανονισμούς είτε είναι μέλη του ΠΟΕ.
- 16 Έτσι, κατά το άρθρο του 1, παράγραφος 1, ο κανονισμός 3030/93 εφαρμόζεται στις εισαγωγές των προϊόντων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι, καταγωγής τρίτων

χωρών, που παρατίθενται στο παράρτημα II και με τις οποίες η Κοινότητα έχει συνάψει διμερείς συμφωνίες, πρωτόκολλα ή άλλους διακανονισμούς.

- 17 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 3030/93 προβλέπει ότι η εισαγωγή στην Κοινότητα των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων που απαριθμούνται στο παράρτημα V, καταγωγής μιας από τις προμηθεύτριες χώρες που αναφέρονται στο παράρτημα αυτό, υπόκειται στους ετήσιους ποσοτικούς περιορισμούς που καθορίζονται στο εν λόγω παράρτημα. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, η θέση σε καθεστώς ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της Κοινότητας των προϊόντων των οποίων η εισαγωγή υπόκειται στους ποσοτικούς περιορισμούς που επιβάλλονται με το παράρτημα V εξαρτάται από την προσκόμιση άδειας εισαγωγής, εκδιδόμενης από τις αρχές των κρατών μελών σύμφωνα με το άρθρο 12.
- 18 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού ορίζει ότι τα ποσοτικά όρια που καθορίζονται στο παράρτημα V δεν εφαρμόζονται στα προϊόντα οικιακής και λαϊκής τέχνης που περιγράφονται στα παραρτήματα VI και VIa, τα οποία συνοδεύονται, κατά την εισαγωγή, από πιστοποιητικό καταγωγής εκδιδόμενο σύμφωνα με τις διατάξεις των εν λόγω παραρτημάτων και πληρούν τις λοιπές προϋποθέσεις που ορίζονται στα παραρτήματα αυτά.
- 19 Στις 10 Απριλίου 1995, προς εκτέλεση των διαλαμβανομένων στη συμφωνία αρχής (βλ. σκέψη 2 της παρούσας απόφασης), το Συμβούλιο, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής, εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΚ) 852/95, σχετικά με τη χορήγηση χρηματοδοτικής συνδρομής υπέρ της Πορτογαλίας για την εφαρμογή ειδικού προγράμματος εκσυγχρονισμού της βιομηχανίας κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης (ΕΕ L 86, σ. 10).
- 20 Στις 20 Δεκεμβρίου 1995, η Επιτροπή εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΚ) 3053/95, για την τροποποίηση των παραρτημάτων I, II, III, V, VI, VII, VIII, IX, και XI του κανονισμού 3030/93 (ΕΕ L 323, σ. 1). Κατά τη δέκατη τέταρτη και δέκατη έκτη αιτιολογική σκέψη αυτού του κανονισμού, το ότι ο διακανονισμός με την Ινδία στον τομέα της προσβάσεως στην αγορά προβλέπει την κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών επί της εισαγωγής ορισμένων ειδών λαϊκής τέχνης και οικιακής καταγωγής του εν

λόγω τρίτου κράτους συνιστά ένα από τα στοιχεία που δικαιολογούν την από 1ης Ιανουαρίου 1995 τροποποίηση των εν λόγω παραρτημάτων.

- 21 Το άρθρο 1, πέμπτο και έκτο εδάφιο, του κανονισμού 3053/95, αφενός, αντικαθιστά το παράρτημα VI του κανονισμού 3030/93 με ένα νέο παράρτημα V του κανονισμού 3053/95 και, αφετέρου, καταργεί το παράρτημα VIa του ίδιου κανονισμού από 1ης Ιανουαρίου 1995.
- 22 Δεδομένου ότι ο κανονισμός 3053/95 έπασχε από άποψη τύπου, το άρθρο 1, πέμπτο και έκτο εδάφιο, αυτού ανακλήθηκε αναδρομικώς από 1ης Ιανουαρίου 1995 με τον κανονισμό (ΕΚ) 1410/96 της Επιτροπής, της 19ης Ιουλίου 1996, σχετικά με τη μερική ανάκληση του κανονισμού 3053/95 (ΕΕ L 181, σ. 15, στο εξής: κανονισμός περί ανακλήσεως). Σύμφωνα με την πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού περί ανακλήσεως, οι τροποποιήσεις που προβλέπει το άρθρο 1, πέμπτο και έκτο εδάφιο, του κανονισμού 3053/95 θεσπίστηκαν σε ημερομηνία κατά την οποία, δυνάμει του άρθρου 19 του κανονισμού 3030/93, η Επιτροπή δεν διέθετε την προς τούτο εξουσία, δεδομένου ότι το Συμβούλιο δεν είχε ακόμη αποφασίσει να συνάψει ή να θέσει σε προσωρινή εφαρμογή τους διακανονισμούς που διαπραγματεύθηκε η Επιτροπή με την Ινδία και το Πακιστάν σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων.
- 23 Με τον κανονισμό (ΕΚ) 2231/96, της 22ας Νοεμβρίου 1996, για τροποποίηση των παραρτημάτων I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX και XI του κανονισμού 3030/93 (ΕΕ L 307, σ. 1), η Επιτροπή προσάρμοσε τον κανονισμό 3030/93 στα μνημόνια συμφωνίας.

Επί της ουσίας

- 24 Προς στήριξη της προσφυγής της, η Πορτογαλική Δημοκρατία προβάλλει, αφενός, παραβίαση ορισμένων κανόνων και ορισμένων θεμελιωδών αρχών του ΠΟΕ και, αφετέρου, παραβίαση ορισμένων κανόνων και ορισμένων θεμελιωδών αρχών της κοινοτικής εννόμου τάξεως.

Επί της παραβίασεως κανόνων και θεμελιωδών αρχών του ΠΟΕ

- 25 Η Πορτογαλική Δημοκρατία ισχυρίζεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση συνιστά παραβίαση ορισμένων κανόνων και ορισμένων θεμελιωδών αρχών του ΠΟΕ, ιδίως αυτών της ΓΣΔΕ του 1994, της ΣΚΕ και της συμφωνίας περί των διαδικασιών εκδόσεως αδειών εισαγωγής.
- 26 Υποστηρίζει σχετικώς ότι, κατά τη νομολογία, έχει το δικαίωμα επικλήσεως αυτών των κανόνων και θεμελιωδών αρχών ενώπιον του Δικαστηρίου.
- 27 Πράγματι, καίτοι είναι αληθές ότι το Δικαστήριο αποφάνθηκε, στην απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-280/93, Γερμανία κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1994, σ. I-4973, σκέψεις 103 έως 112), ότι οι κανόνες της ΓΣΔΕ δεν έχουν άμεσο αποτέλεσμα και ότι οι ιδιώτες δεν μπορούν να τους επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων, εντούτοις, στην ίδια απόφαση, το Δικαστήριο τόνισε ότι είναι διαφορετική η κατάσταση όταν πρόκειται για τη λήψη μέτρων προς εκπλήρωση υποχρεώσεων που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο της ΓΣΔΕ ή όταν μια κοινοτική πράξη παραπέμπει ρητώς σε συγκεκριμένες διατάξεις της ΓΣΔΕ. Στις περιπτώσεις αυτές, όπως τονίζεται στη σκέψη 111 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο μπορεί να ελέγξει τη νομιμότητα της κοινοτικής πράξεως υπό το φως των κανόνων της ΓΣΔΕ.

- 28 Κατά την άποψη της Πορτογαλικής Κυβερνήσεως, αυτό ακριβώς συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση, η οποία αφορά την έκδοση πράξεως — της προσβαλλομένης αποφάσεως — η οποία εγκρίνει τα μνημόνια συμφωνίας που αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεων μεταξύ της Ινδίας και του Πακιστάν κατόπιν της περατώσεως του Γύρου της Ουρουγουάης, ειδικώς με σκοπό την εφαρμογή κανόνων περιεχομένων στη ΓΣΔΕ και στη ΣΚΕ.
- 29 Το Συμβούλιο, υποστηριζόμενο από τη Γαλλική Δημοκρατία και την Επιτροπή, επικαλείται, αντιθέτως, τα ειδικά χαρακτηριστικά των συμφωνιών ΠΟΕ, τα οποία δικαιολογούν, κατά την άποψή τους, την εφαρμογή επί των συμφωνιών αυτών της νομολογίας του Δικαστηρίου περί ελλείψεως αμέσου αποτελέσματος και μη δυνατότητας, κατ' αρχήν, επικλήσεως των διατάξεων της ΓΣΔΕ του 1947.
- 30 Ισχυρίζονται ότι από τον ειδικό χαρακτήρα της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι αυτή δεν είναι ανάλογη με τις ρυθμίσεις για τις οποίες επρόκειτο στις αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 1989, 70/87, Fediol κατά Επιτροπής (Συλλογή 1989, σ. 1781), και της 7ης Μαΐου 1991, C-69/89, Nakajima κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1991, σ. I-2069). Πράγματι, δεν αποτελούν κοινοτική εμπορική ρύθμιση αποβλέπουσα στη «μεταφορά» των διατάξεων της ΣΚΕ στο κοινοτικό δίκαιο.
- 31 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση αντιτάσσει ότι στην παρούσα υπόθεση δεν πρόκειται για τη ΓΣΔΕ του 1947, αλλά για τις συμφωνίες ΠΟΕ, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ΓΣΔΕ του 1994, η ΣΚΕ και η συμφωνία περί των διαδικασιών εκδόσεως αδειών εισαγωγής. Οι συμφωνίες ΠΟΕ παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές από τη ΓΣΔΕ του 1947, ιδίως διότι αναμορφώνουν εκ βάθρων το σύστημα διευθέτησεως των διαφορών.
- 32 Εξάλλου, στην παρούσα υπόθεση δεν τίθεται, κατά την άποψή της, το ζήτημα του αμέσου αποτελέσματος, αλλά το ζήτημα υπό ποιες περιστάσεις ένα κράτος μέλος μπορεί να επικαλεστεί ενώπιον του Δικαστηρίου τις συμφωνίες ΠΟΕ προκειμένου να ελεγχθεί η νομιμότητα μιας πράξεως του Συμβουλίου.

- 33 Κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση ένας τέτοιος έλεγχος δικαιολογείται όταν πρόκειται για πράξεις όπως η προσβαλλόμενη απόφαση, οι οποίες εγκρίνουν διμερείς συμφωνίες διέπουσες, στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ Κοινότητας και τρίτων χωρών, τομείς στους οποίους εφαρμόζονται οι κανόνες του ΠΟΕ.
- 34 Επιβάλλεται προκαταρκτικώς να υπομνηστεί ότι, σύμφωνα με τις αρχές του διεθνούς δικαίου, τα κοινοτικά όργανα που είναι αρμόδια για τη διαπραγμάτευση και τη σύναψη συμφωνιών με τις τρίτες χώρες, είναι ελεύθερα να συμφωνήσουν με τις χώρες αυτές τα αποτελέσματα που οι διατάξεις της συμφωνίας πρέπει να παράγουν στην εσωτερική έννομη τάξη των συμβαλλομένων μερών. Μόνον αν το ζήτημα αυτό δεν έχει διευθετηθεί από τη συμφωνία, εναπόκειται στα αρμόδια δικαστήρια, και ιδίως στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του δυνάμει της Συνθήκης ΕΚ, να το επιλύσει, όπως και κάθε άλλο ζήτημα ερμηνείας σχετικό με την εφαρμογή της συμφωνίας εντός της Κοινότητας (βλ. απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 1982, 104/81, Kupferberg, Συλλογή 1982, σ. 3641, σκέψη 17).
- 35 Επιβάλλεται επίσης να υπομνηστεί ότι, κατά τους γενικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου, τα μέρη οφείλουν να εκτελούν με καλή πίστη κάθε συμφωνία. Ενώ κάθε συμβαλλόμενο μέρος ευθύνεται για την πλήρη εκπλήρωση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει, έχει απεναντίας την ευχέρεια να προσδιορίζει τα κατάλληλα νομικά μέσα για την επίτευξη του σκοπού αυτού στην έννομη τάξη του, εκτός αν η συμφωνία, ερμηνευομένη υπό το φως του αντικειμένου και του στόχου της, προσδιορίζει η ίδια τα μέσα αυτά (προαναφερθείσα απόφαση Kupferberg, σκέψη 18).
- 36 Καίτοι οι συμφωνίες ΠΟΕ παρουσιάζουν, όπως υπογραμμίζει η Πορτογαλική Κυβέρνηση, σημαντικές διαφορές σε σχέση με τις διατάξεις της ΓΣΔΕ του 1947, ιδίως λόγω της ενισχύσεως του συστήματος διασφαλίσεως και του μηχανισμού διευθετήσεως των διαφορών, εντούτοις, το σύστημα που προκύπτει από τις συμφωνίες αυτές επιφυλάσσει σημαντική θέση στη μεταξύ των μερών διαπραγμάτευση.
- 37 Καίτοι ο πρωταρχικός σκοπός του μηχανισμού διευθετήσεως διαφορών έγκειται, καταρχήν, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 7, του μνημονίου συμφωνίας περί των

κανόνων και διαδικασιών που διέπουν τη διευθέτηση διαφορών (παράρτημα II της συμφωνίας ΠΟΕ), στο να επιτευχθεί η ανάκληση των επιμέαων μέτρων όταν διαπιστώνεται ότι αυτά είναι ασυμβίβαστα με τους κανόνες του ΠΟΕ, εντούτοις το μνημόνιο αυτό προβλέπει, στην περίπτωση που είναι αδύνατη η άμεση ανάκληση αυτών των μέτρων, τη δυνατότητα παροχής αντισταθμίματος, προσωρινώς και μέχρις ότου ανακληθεί το ασυμβίβαστο μέτρο.

- 38 Είναι αληθές ότι, κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, του εν λόγω μνημονίου, η παροχή αντισταθμίματος συνιστά προσωρινό μέτρο δυνάμενο να ληφθεί μόνο σε περίπτωση που οι συστάσεις και οι αποφάσεις του οργάνου διευθέτησεως διαφορών που προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, του εν λόγω μνημονίου δεν εφαρμοστούν εντός εύλογης προθεσμίας, καθώς και ότι η εν λόγω διάταξη τάσσεται κατά προτίμηση υπέρ της πλήρους εφαρμογής μιας συστάσεως περί εναρμονίσεως ενός μέτρου με τις σχετικές συμφωνίες ΠΟΕ.
- 39 Εντούτοις, η ίδια διάταξη προβλέπει, στην παράγραφο 2, ότι, αν το οικείο μέλος δεν τηρήσει την υποχρέωσή του να εκτελέσει τις εν λόγω συστάσεις και αποφάσεις εντός εύλογης προθεσμίας, το μέλος αυτό θα είναι διατεθειμένο, αν του ζητηθεί και το βραδύτερο μέχρι της λήξεως της εύλογης προθεσμίας, να διαπραγματευθεί με οποιοδήποτε μέρος επικαλεστεί τις διαδικασίες διευθέτησεως διαφορών, με σκοπό την εξεύρεση αμοιβαίως αποδεκτού αντισταθμίματος.
- 40 Υπό τις συνθήκες αυτές, το να επιβληθεί στα δικαστικά όργανα η υποχρέωση της μη εφαρμογής των εσωτερικών κανόνων δικαίου που είναι ασυμβίβαστοι με τις συμφωνίες ΠΟΕ θα είχε ως αποτέλεσμα να στερήσει τα νομοθετικά ή εκτελεστικά όργανα των συμβαλλομένων μερών από τη δυνατότητα, που τους παρέχει το άρθρο 22 του εν λόγω μνημονίου, να εξεύρουν, έστω και προσωρινώς, λύσεις κατόπιν διαπραγματεύσεων.
- 41 Συνεπώς, οι συμφωνίες ΠΟΕ, ερμηνευόμενες υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού τους, δεν προσδιορίζουν τα νομικά μέσα που θα μπορούσαν να διασφαλίσουν την καλόπιστη εκτέλεσή τους στην εσωτερική έννομη τάξη των συμβαλλομένων μερών.

- 42 Όσον αφορά, ειδικότερα, την εφαρμογή των συμφωνιών ΠΟΕ στην κοινοτική έννομη τάξη, επιβάλλεται να τονιστεί ότι, σύμφωνα με το προοίμιό της, η συμφωνία περί ιδρύσεως του ΠΟΕ, περιλαμβανομένων των παραρτημάτων της, στηρίζεται, όπως η ΓΣΔΕ του 1947, στην αρχή των διαπραγματεύσεων «βάσει της αμοιβαιότητας και των αμοιβαίων πλεονεκτημάτων» και διακρίνεται, όσον αφορά την Κοινότητα, από τις συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ αυτής και τρίτων χωρών, οι οποίες καθιερώνουν κάποια ασυμετρία υποχρεώσεων ή δημιουργούν ειδικές σχέσεις ολοκληρώσεως με την Κοινότητα, όπως η συμφωνία που είχε αποτελέσει αντικείμενο ερμηνείας στην προαναφερθείσα απόφαση *Kupferberg*.
- 43 Δεν αμφισβητείται, εξάλλου, ότι ορισμένα από τα συμβαλλόμενα μέρη, στα οποία από εμπορικής απόψεως περιλαμβάνονται οι σημαντικότεροι εταίροι της Κοινότητας, κατέληξαν στο συμπέρασμα, λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο και τον σκοπό των συμφωνιών ΠΟΕ, ότι οι συμφωνίες αυτές δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των κανόνων βάσει των οποίων τα δικαστικά τους όργανα ελέγχουν τη νομιμότητα των κανόνων της εσωτερικής εννόμου τάξεως.
- 44 Βεβαίως, το γεγονός ότι τα δικαστήρια ενός των συμβαλλομένων μερών κρίνουν ότι ορισμένες από τις διατάξεις της συμφωνίας που έχει συνάψει η Κοινότητα έχουν απευθείας εφαρμογή, ενώ τά δικαστήρια του άλλου μέρους δεν δέχονται αυτήν την απευθείας εφαρμογή, δεν μπορεί να συνιστά καθεαυτό έλλειψη αμοιβαιότητας κατά την εκτέλεση της συμφωνίας (βλ. προαναφερθείσα απόφαση *Kupferberg*, σκέψη 18).
- 45 Εντούτοις, η έλλειψη αμοιβαιότητας ως προς το σημείο αυτό, εκ μέρους των εμπορικών εταίρων της Κοινότητας, σε σχέση με τις συμφωνίες ΠΟΕ, οι οποίες βασίζονται στην «αρχή της αμοιβαιότητας των εκατέρωθεν πλεονεκτημάτων» και οι οποίες, για τον λόγο αυτό, διακρίνονται από τις συμφωνίες που έχει συνάψει η Κοινότητα, για τις οποίες γίνεται λόγος στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως, δημιουργεί τον κίνδυνο ανατροπής της ισορροπίας κατά την εφαρμογή των κανόνων του ΠΟΕ.
- 46 Πράγματι, αν γίνει δεκτό ότι αποτελεί ευθέως καθήκον του κοινοτικού δικαστή να διασφαλίζει τη συμφωνία του κοινοτικού δικαίου με τους εν λόγω κανόνες, το

αποτέλεσμα θα ήταν να αφαιρεθεί από τα νομοθετικά ή εκτελεστικά όργανα της Κοινότητας το περιθώριο χειρισμών που διαθέτουν τα αντίστοιχα όργανα των εμπορικών εταιρών της Κοινότητας.

- 47 Εξ όλων των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι, λόγω της φύσεως και της οικονομίας τους, οι συμφωνίες ΠΟΕ δεν περιλαμβάνονται, καταρχήν, στους κανόνες βάσει των οποίων το Δικαστήριο ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων των κοινοτικών οργάνων.
- 48 Η ερμηνεία αυτή ανταποκρίνεται, εξάλλου, στο γράμμα της τελευταίας αιτιολογικής σκέψεως του προομίου της αποφάσεως 94/800, κατά την οποία «εκ φύσεως δεν είναι δυνατή η άμεση επίκληση της συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και των παραρτημάτων της ενώπιον του Δικαστηρίου ή των δικαστηρίων των κρατών μελών».
- 49 Μόνο στην περίπτωση που πρόθεση της Κοινότητας ήταν να εκπληρώσει μια ειδική υποχρέωση που αναλήφθηκε στο πλαίσιο του ΠΟΕ ή στην περίπτωση που η κοινοτική πράξη ρητώς παραπέμπει σε συγκεκριμένες διατάξεις των συμφωνιών ΠΟΕ, εναπόκειται στο Δικαστήριο να ελέγχει τη νομιμότητα της σχετικής κοινοτικής πράξεως με βάση τους κανόνες του ΠΟΕ (βλ., όσον αφορά τη ΓΣΔΕ του 1947, τις προαναφερθείσες αποφάσεις Fediol κατά Επιτροπής, σκέψεις 19 έως 22, και Nakajima κατά Συμβουλίου, σκέψη 31).
- 50 Συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί αν αυτό συμβαίνει στην παρούσα υπόθεση, όπως ισχυρίζεται η Πορτογαλική Κυβέρνηση.

- 51 Η απάντηση στο ερώτημα πρέπει να είναι αρνητική. Πράγματι, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αποσκοπεί στη διασφάλιση της εκπληρώσεως εντός της κοινοτικής εννόμου τάξεως μιας ειδικής υποχρεώσεως που έχει αναληφθεί στο πλαίσιο του ΠΟΕ, ούτε αυτή παραπέμπει ρητώς σε συγκεκριμένες διατάξεις των συμφωνιών ΠΟΕ. Μοναδικός της σκοπός είναι η έγκριση των μνημονίων συμφωνίας που προέκυψαν από τις διαπραγματεύσεις της Κοινότητας με το Πακιστάν και την Ινδία.
- 52 Εξ όλων των ανωτέρω προκύπτει ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν μπορεί βασιμίως να ισχυρίζεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ελήφθη κατά παραβίαση συγκεκριμένων κανόνων και ορισμένων θεμελιωδών αρχών του ΠΟΕ.

Επί της παραβιάσεως κανόνων και θεμελιωδών αρχών της κοινοτικής εννόμου τάξεως

Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της δημοσιότητας των κοινοτικών κανόνων

- 53 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η αρχή αυτή παραβιάστηκε διότι η προσβαλλόμενη απόφαση και τα μνημόνια συμφωνίας που εγκρίθηκαν με αυτή δεν δημοσιεύθηκαν στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*. Με το υπόμνημα της απαντήσεως περιορίστηκε να διαπιστώσει ότι έχει αναγνωριστεί η εγκυρότητα της επιχειρηματολογίας της, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δημοσιεύθηκε μετά την άσκηση της προσφυγής.
- 54 Αρχεί σχετικώς να τονιστεί ότι η καθυστερημένη δημοσίευση κοινοτικής πράξεως στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* δεν επηρεάζει το κύρος αυτής της πράξεως.

Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της διαφάνειας

- 55 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η εν λόγω αρχή παραβιάστηκε δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εγκρίνει μνημόνια συμφωνίας ανεπαρκώς διαρθρωμένα και συντεταγμένα κατά τρόπο ασαφή και μη επιτρέποντα στον κοινό αναγνώστη να αντιληφθεί αμέσως όλες τις συνέπειες, ιδίως όσον αφορά την αναδρομική τους εφαρμογή. Προς στήριξη αυτού του λόγου, επικαλείται το ψήφισμα του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 1993, το σχετικό με την ποιότητα της διατύπωσης της κοινοτικής νομοθεσίας (ΕΕ C 166, σ. 1).
- 56 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως υποστήριξε το Συμβούλιο, το ψήφισμα αυτό δεν είναι δεσμευτικό και δεν υποχρεώνει τα όργανα να ακολουθούν ειδικούς κανόνες κατά τη σύνταξη των νομοθετικών πράξεων.
- 57 Εξάλλου, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 12 των προτάσεών του, η απόφαση είναι σαφής από κάθε άποψη, όσον αφορά τόσο το κείμενο των διατάξεων της περί συνάψεως των δύο διεθνών συμφωνιών όσο και τους κανόνες που περιέχουν τα δύο μνημόνια συμφωνίας, τα οποία προβλέπουν την ανάληψη από τα συμβαλλόμενα μέρη σειράς υποχρεώσεων με σκοπό τη σταδιακή απελευθέρωση της αγοράς κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων. Εξάλλου, η αιτίαση που διατυπώνει η Πορτογαλική Κυβέρνηση κατά της προσβαλλόμενης αποφάσεως, ότι παραλείπει να προσδιορίσει ρητώς τις διατάξεις των προγενεστέρων πράξεων που τροποποιεί ή καταργεί, δεν είναι τέτοιας φύσεως ώστε να καθιστά πλημμελή την απόφαση αυτή, εφόσον μια τέτοια παράλειψη δεν συνιστά παράβαση κανενός ουσιώδους τύπου που τα κοινοτικά όργανα θα όφειλαν να τηρήσουν επί ποινή ακυρότητας της συγκεκριμένης πράξεως.
- 58 Συνεπώς, η Πορτογαλική Δημοκρατία αβασίμως υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά παραβίαση της αρχής της διαφάνειας.

Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της αγαστής συνεργασίας που πρέπει να διέπει τις σχέσεις μεταξύ των οργάνων της Κοινότητας και των κρατών μελών

- 59 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι διμερείς συμφωνίες με την Ινδία και το Πακιστάν συνήφθησαν χωρίς να ληφθεί υπόψη η άποψή της σχετικά με τις διαπραγματεύσεις με τις δύο αυτές χώρες, την οποία σαφώς διατύπωσε καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας των διαπραγματεύσεων, ιδίως κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1993, κατά την οποία αποφασίστηκε η προσχώρηση στις συμφωνίες ΠΟΕ, καθώς και σε επιστολή της 7ης Απριλίου 1994 την οποία ο Πορτογάλος Υπουργός Εξωτερικών απηύθυνε στο Συμβούλιο.
- 60 Έδωσε τη συγκατάθεσή της για την υπογραφή της τελικής πράξεως του ΠΟΕ και των παραρτημάτων της υπό την προϋπόθεση, μεταξύ άλλων, ότι η υποχρέωση της Ινδίας και του Πακιστάν να ανοίξουν τις αγορές τους δεν θα συνεπαγόταν, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων με τις χώρες αυτές, την παροχή από τα κράτη μέλη άλλων αντιπαροχών πλην εκείνων που προέβλεπε η ΣΚΕ.
- 61 Εγκρίνοντας τα μνημόνια συμφωνίας, τα οποία προβλέπουν επιτάχυνση της διαδικασίας ανοίγματος της αγοράς κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων σε σχέση με τη ΣΚΕ και, κατά συνέπεια, την κατάργηση των κοινοτικών δασμολογικών ποσοτώσεων για τα προϊόντα αυτά, η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά παραβίαση της αρχής της αγαστής συνεργασίας που πρέπει να διέπει τις σχέσεις μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών, όπως προκύπτει από το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 10 ΕΚ) και, συνεπώς, πρέπει να ακυρωθεί για τον λόγο αυτό.
- 62 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται, εξάλλου, ότι η υπογραφή της τελικής πράξεως απαιτούσε τη συμφωνία όλων των κρατών μελών και όχι της ειδικής πλειοψηφίας των μελών του Συμβουλίου. Κάθε μεταβολή της ισορροπίας επί της

οποίας στηρίζεται η υπογραφή της τελικής αυτής πράξεως απαιτεί νέα διαβούλευση υπό τις αυτές προϋποθέσεις ψηφοφορίας, δηλαδή καθ' ομοφωνία.

- 63 Το Συμβούλιο φρονεί ότι η άποψη που διατύπωσε η Πορτογαλική Κυβέρνηση, ειδικότερα με την επιστολή του Υπουργού Εξωτερικών Υποθέσεων της 7ης Απριλίου 1994, έχει πολιτικό χαρακτήρα και ότι, εξάλλου, η άποψη αυτή ελήφθη υπόψη, καθόσον λόγω αυτής εκδόθηκε ο κανονισμός 852/95, με τον οποίο το Συμβούλιο χορήγησε σειρά επιδοτήσεων στην πορτογαλική κλωστοϋφαντουργική βιομηχανία.
- 64 Το Συμβούλιο αποκρούει, επίσης, το επιχείρημα της Πορτογαλικής Κυβερνήσεως ότι η έγκριση των δύο μνημονίων συμφωνίας έπρεπε να αποφασιστεί ομοφώνως. Υποστηρίζει ότι, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση συνιστά πράξη εμπορικής πολιτικής, έπρεπε να έχει την ειδική πλειοψηφία των μελών του Συμβουλίου, βάσει του άρθρου 113, παράγραφος 4, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 133, παράγραφος 4, ΕΚ). Εξάλλου, τα δύο μνημόνια θεσπίστηκαν τηρηθείσών πλήρως των διατάξεων της Συνθήκης, ιδίως, του άρθρου 113.
- 65 Η Επιτροπή συντάσσεται με τα επιχειρήματα του Συμβουλίου, υποστηρίζοντας επιπλέον ότι, ακόμα και αν υποτεθεί ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία διατύπωσε επιφυλάξεις κατά τη σύναψη της τελικής συμφωνίας, η μη τήρηση αυτής δεν δικαιολογεί την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 66 Επιβάλλεται, πρώτον, η διαπίστωση ότι η προσβαλλόμενη απόφαση συνιστά πράξη εμπορικής πολιτικής, η οποία έπρεπε να έχει την ειδική πλειοψηφία, κατά το άρθρο 113, παράγραφος 4, της Συνθήκης. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, εφόσον δεν αμφισβητείται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ελήφθη τηρηθείσας της διατάξεως αυτής, το ότι μια μειοψηφία κρατών μελών, μεταξύ των οποίων η Πορτογαλική

Δημοκρατία, αντιτάχθηκε στη λήψη της απόφασης δεν μπορεί να καταστήσει πλημμελή την απόφαση αυτή με συνέπεια την ακύρωσή της.

- 67 Πρέπει, δεύτερον, να τονιστεί, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 32 των προτάσεών του, ότι η αρχή της αμετακίνητης συνεργασίας που πρέπει να διέπει τις σχέσεις μεταξύ των οργάνων της Κοινότητας και των κρατών μελών δεν επηρεάζει την επιλογή της νομικής βάσεως των κοινοτικών νομικών πράξεων και, κατά συνέπεια, τη νομική διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται για την έκδοσή τους.
- 68 Συνεπώς, η Πορτογαλική Δημοκρατία αβασίμως υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει την προαναφερθείσα αρχή.

Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

- 69 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το Συμβούλιο, εκδίδοντας την προσβαλλόμενη απόφαση, παραβίασε την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των επιχειρηματιών που ανήκουν στην πορτογαλική κλωστοϋφαντουργική βιομηχανία.
- 70 Πράγματι, κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση, οι επιχειρηματίες αυτοί θα μπορούσαν να αναμένουν ότι το Συμβούλιο δεν θα επιφέρει ουσιαστικές τροποποιήσεις στο χρονοδιάγραμμα και στον ρυθμό ανοίγματος της κοινοτικής αγοράς κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων στον διεθνή ανταγωνισμό, όπως αυτοί καθορίζονται στις συμφωνίες ΠΟΕ, ειδικότερα στη ΣΚΕ, καθώς και στην ισχύουσα κοινοτική νομο-

θεσία, ιδίως στον κανονισμό 3030/93, όπως αυτός τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 3289/94, ο οποίος μεταφέρει στην κοινοτική έννομη τάξη τους περιεχόμενους στη ΣΚΕ κανόνες.

71 Η έκδοση της προσβαλλομένης απόφασης συνεπάγεται τη ραγδαία επιτάχυνση της διαδικασίας απελευθερώσεως της κοινοτικής αγοράς και, συνεπώς, τροποποιεί, καθιστώντας το αισθητά αυστηρότερο, το νομοθετικό πλαίσιο που συνιστά η ΣΚΕ. Η ουσιαστική και απρόβλεπτη αυτή τροποποίηση των όρων του ανταγωνισμού στην κοινοτική αγορά κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων μετέβαλε το πλαίσιο εντός του οποίου οι Πορτογάλοι επιχειρηματίες θέτουν σε εφαρμογή τα μέτρα αναδιαρθρώσεως τα οποία το ίδιο το Συμβούλιο έκρινε απαραίτητα, εκδίδοντας τον κανονισμό 852/95, πράγμα που θίγει την αποτελεσματικότητά τους και συνεπάγεται σοβαρή ζημία γι' αυτούς.

72 Πρώτον, το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι οι Πορτογάλοι επιχειρηματίες του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας δεν μπορούσαν να έχουν βασιμώς δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη διατήρηση μιας καταστάσεως η οποία αποτελούσε αντικείμενο διεξαγομένων διαπραγματεύσεων. Το αν οι επιχειρηματίες αυτοί προεξοφλούσαν ότι το άνοιγμα των αγορών της Ινδίας και του Πακιστάν θα επιτευχθεί χωρίς καμιά αντιπαροχή, η προσδοκία αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί τέτοιας φύσεως ώστε να δημιουργεί δικαιολογημένη εμπιστοσύνη, λαμβανομένου υπόψη ότι δεν προέκυπτε από καμία νομική υποχρέωση αναληφθείσα από το Συμβούλιο.

73 Δεύτερον, το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι η έγκριση των δύο μνημονίων συμφωνίας ουδόλως θίγει τα αποτελέσματα του Γύρου της Ουρουγουάης. Τα μνημόνια αυτά δεν περιλαμβάνουν καμία διάταξη τροποποιούσα το επίπεδο των ισχυουσών περιορισμών ή τον συντελεστή αναπτύξεως που προβλέπουν οι συναφθείσες με την Ινδία και το Πακιστάν διμερείς συμφωνίες. Τα εν λόγω μνημόνια συμφωνίας προβλέπουν μόνον ότι η Επιτροπή είναι διατεθειμένη να εξετάσει ευνοϊκώς τις αιτήσεις παροχής εξαιρετικών διευκολύνσεων (ιδίως τις μεταφορές σε επόμενη χρήση, τις εκ των προτέρων χρησιμοποιήσεις και τις μεταφορές από κατηγορία σε κατηγορία) που θα υπέβαλλαν το Πακιστάν ή η Ινδία, τούτο δε εντός του πλαισίου των υφισταμένων περιορισμών και χωρίς υπέρβαση, για κάθε ετήσια ποσόστωση, των καθοριζομένων σε κάθε μνημόνιο ποσών. Οι εξαιρετικές αυτές διευκολύνσεις, ιδίως δε η δυνατότητα

της εκ των προτέρων χρησιμοποίησών τους, δεν τροποποιεί τους ισχύοντες περιορισμούς και, ειδικότερα, δεν συνεπάγεται τροποποίηση των ημερομηνιών ολοκλήρωσας, στο πλαίσιο της ΓΣΔΕ του 1994, των οικείων κατηγοριών.

- 74 Κατά την Επιτροπή, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν μπορεί να επικαλείται την αρχή της παραβιάσεως της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των επιχειρηματιών επειδή, αφενός, δεν έχει άμεσο και προσωπικό συμφέρον για την προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης αυτών και, αφετέρου, παρέλειψε να προειδοποιήσει τους εν λόγω επιχειρηματίες, καίτοι από τα στοιχεία που διέθετε προέκυπτε σαφώς και επαρκώς ότι η Κοινότητα, προκειμένου να καταλήξει σε συμφωνία, ήταν προφανώς υποχρεωμένη να προβεί σε ορισμένες συμπληρωματικές παραχωρήσεις.
- 75 Επιβάλλεται σχετικώς να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δεν μπορεί να δικαιολογήσει το άθικτο μιας νομοθετικής ρυθμίσεως, ιδίως σε τομείς — όπως αυτός της εισαγωγής κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων — στους οποίους είναι αναγκαία και, κατά συνέπεια, ευλόγως προβλέψιμη η διαρκής προσαρμογή των ισχυόντων κανόνων στις διακυμάνσεις της οικονομικής συγκυρίας (βλ., σχετικώς, απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 1998, C-315/96, *Lorex Export*, Συλλογή 1998, σ. I-317, σκέψεις 28 έως 30).
- 76 Εξάλλου, για τους λόγους που ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 33 των προτάσεών του, δεν προβλέφθηκαν σημαντικές διαφορές μεταχειρίσεως μεταξύ των ινδικών και πακιστανικών προϊόντων, αφενός, και των προερχομένων από άλλα κράτη μέλη ενταχθέντα στον ΠΟΕ προϊόντων, αφετέρου, και, εν πάση περιπτώσει, τέτοιες διαφορές, ακόμη και αν υφίστανται, δεν είναι τέτοιας φύσεως ώστε να θίγουν τις προσδοκίες των οικείων επιχειρηματιών.
- 77 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία αβασίμως υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως της αναδρομικής ισχύος των νομικών κανόνων

- 78 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η αρχή της απαγορεύσεως της αναδρομικής ισχύος των νομικών κανόνων παραβιάστηκε επειδή το σύστημα που προβλέπουν τα μνημόνια συμφωνίας τα οποία εγκρίθηκαν με την προσβαλλόμενη απόφαση έχει αναδρομικό αποτέλεσμα εφαρμοζόμενο επί παρελθουσών καταστάσεων, χωρίς να αιτιολογείται η ανάγκη αποκλίσεως από την αρχή κατά την οποία οι νομικοί κανόνες ρυθμίζουν μόνο μελλοντικές καταστάσεις.
- 79 Πράγματι, καίτοι μονογραφήθηκαν, αντιστοίχως, στις 15 Οκτωβρίου και στις 31 Δεκεμβρίου 1994 και εγκρίθηκαν μόλις στις 26 Φεβρουαρίου 1996 από το Συμβούλιο, τα μνημόνια συμφωνίας που συνήφθησαν με το Πακιστάν και την Ινδία επικυρώνουν την εφαρμογή ενός συστήματος εξαιρετικών διευκολύνσεων ισχύοντος, δυνάμει του σημείου 6 του κάθε μνημονίου, από το έτος 1994 για το Πακιστάν και από το έτος 1995 για την Ινδία.
- 80 Αρχεί σχετικώς η διαπίστωση ότι η εκπλήρωση των διεθνών αυτών υποχρεώσεων στο κοινοτικό δίκαιο έπρεπε να έχει συντελεστεί, εκ μέρους της Επιτροπής, δυνάμει του άρθρου 19 του κανονισμού 3030/93, διά της λήψεως μέτρων τροποποίησης των παραρτημάτων του εν λόγω κανονισμού.
- 81 Συνεπώς, μόνο στο πλαίσιο προσφυγής κατά της λήψεως τέτοιων μέτρων θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το τυχόν αναδρομικό αποτέλεσμα αυτών.
- 82 Συνεπώς, η Πορτογαλική Κυβέρνηση αλυσιτελώς υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβίασε την αρχή της απαγορεύσεως της αναδρομικής ισχύος των νομικών κανόνων.

Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής

- 83 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά παραβίαση της αρχής της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, όπως αυτή απορρέει από τα άρθρα 2 και 3, στοιχείο ι', της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 2 ΕΚ και 3, παράγραφος 1, στοιχείο κ', ΕΚ), καθώς και από τα άρθρα 130 Α της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 158 ΕΚ), 130 Β, 130 Γ της Συνθήκης ΕΚ (νυν, άρθρα 159 ΕΚ και 160 ΕΚ), 130 Δ και 130 Ε της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 161 ΕΚ και 162 ΕΚ). Ισχυρίζεται ότι το ίδιο το Συμβούλιο αναφέρθηκε σε μια τέτοια αρχή στις αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού 852/95, κρίνοντας την έκδοσή του αναγκαία λόγω της θεσπίσεως ενός νομικού συστήματος που οξύνει τις ανισότητες και θίγει την οικονομική και κοινωνική συνοχή της Κοινότητας.
- 84 Το Συμβούλιο υπενθυμίζει ότι η Κοινότητα, προς ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, εξέδωσε τον κανονισμό 852/95 υπέρ της πορτογαλικής βιομηχανίας. Υπενθυμίζει, επίσης, ότι η υποχρέωση της Κοινότητας να περιλάβει στο πλαίσιο της ΓΣΔΕ του 1994 τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα είδη ενδύσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΣΚΕ και του κανονισμού 3289/94, περί τροποποιήσεως του κανονισμού 3030/93, δεν επηρεάστηκε από τις δεσμεύσεις που περιέχουν τα δύο μνημόνια συμφωνίας.
- 85 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, αντιθέτως προς όσα ισχυρίζεται η Πορτογαλική Κυβέρνηση, η Συνθήκη ΕΚ δεν ανάγει την οικονομική και κοινωνική συνοχή σε θεμελιώδη αρχή της κοινοτικής εννόμου τάξεως, την οποία θα πρέπει κατά τρόπο απόλυτο να τηρούν τα κοινοτικά όργανα επί ποινή αυτεπάγγελτης ακυρότητας οποιουδήποτε μέτρου θα μπορούσε να έχει αρνητικές συνέπειες για ορισμένες λιγότερο ευνοημένες περιοχές της Κοινότητας.
- 86 Επιβάλλεται να τονιστεί ότι, καίτοι από τα άρθρα 2 και 3 της Συνθήκης, καθώς και από τα άρθρα 130 Α έως 130 Ε της ίδιας Συνθήκης, προκύπτει ότι η ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής συνιστά έναν από τους σκοπούς της Κοι-

νότητας και, κατά συνέπεια, αποτελεί σημαντικό στοιχείο ιδίως για την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, εντούτοις οι σχετικές διατάξεις έχουν προγραμματικό χαρακτήρα, οπότε η επίτευξη του σκοπού της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής είναι αποτέλεσμα πολιτικών και δράσεων της Κοινότητας και των κρατών μελών.

- 87 Κατά συνέπεια, η Πορτογαλική Δημοκρατία αβασίμως υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά παραβίαση της αρχής της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της ισότητας των επιχειρηματιών

- 88 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ευνοεί τα μάλλινα προϊόντα έναντι των βαμβακερών, διότι τα μέτρα ανοίγματος των αγορών της Ινδίας και του Πακιστάν που προβλέπουν τα μνημόνια συμφωνίας ευνοούν σχεδόν αποκλειστικώς τους κοινοτικούς παραγωγούς των «μάλλινων». Συνεπώς, οι παραγωγοί των «βαμβακερών» — όπου επικεντρώνεται ουσιαστικώς η εξαγωγική ικανότητα της πορτογαλικής βιομηχανίας — πλήττονται διττώς.

- 89 Το Συμβούλιο αντιτάσσει ότι οι διαπραγματεύσεις με την Ινδία και το Πακιστάν απέβλεπαν στη βελτίωση της προσβάσεως στην ινδική και στην πακιστανική αγορά. Καίτοι η προσφορά από τις δύο αυτές χώρες ήταν τέτοιας φύσεως ώστε να ικανοποιεί περισσότερο ένα μέρος επιχειρηματιών, συγκεκριμένα εκείνους του κλάδου

των «μάλλινων», εντούτοις η συνέπεια αυτή δεν μπορεί να αποτελέσει παραβίαση της αρχής της ισότητας μεταξύ των επιχειρηματιών, εφόσον τα μνημόνια ουδόλως απέβλεπαν στη δημιουργία διακρίσεων μεταξύ αυτών.

- 90 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι η Ινδία και το Πακιστάν προσέφεραν για τα προϊόντα του κλάδου των «μάλλινων» ευνοϊκότερη μεταχείριση από εκείνη που προσέφεραν για τα προϊόντα του κλάδου των «βαμβακερών» (ισχυρισμό τον οποίο η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν απέδειξε), καθιερώνοντας, εκ του λόγου αυτού, κάποια ανισότητα μεταχειρίσεως μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών επιχειρηματιών της κλωστοϋφαντουργικής βιομηχανίας, δεν μπορεί να καταλογιστεί στο Συμβούλιο ως μία δυσμενής διάκριση που αυτό εισήγαγε. Εξάλλου, ακόμη και αν υποτεθεί ότι μπορεί να καταλογιστεί στο Συμβούλιο, η ανισότητα αυτή δικαιολογείται εκ της φύσεως της συγκεκριμένης πράξεως και του σκοπού που επιδίωκε το Συμβούλιο διά της εγκρίσεως των μνημονίων συμφωνίας, που έγκειται στη βελτίωση, προς το κοινό συμφέρον, της προσβάσεως του συνόλου των προϊόντων κοινοτικής καταγωγής στην ινδική και πακιστανική αγορά.
- 91 Επιβάλλεται σχετικώς να υπομνηστεί ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων επιβάλλει στον κοινοτικό νομοθέτη «να μην αντιμετωπίζει συγκρίσιμες καταστάσεις κατά διαφορετικό τρόπο, εκτός αν μια τέτοια διαφοροποίηση δικαιολογείται αντικειμενικώς» (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα απόφαση Γερμανία κατά Συμβουλίου, σκέψη 67).
- 92 Στην προκειμένη περίπτωση, όπως υπογράμμισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 35 των προτάσεών του, οι επιχειρηματίες του κλωστοϋφαντουργικού κλάδου δραστηριοποιούνται σε δύο χωριστές αγορές, στην αγορά των μάλλινων και στην αγορά των βαμβακερών, και, κατά συνέπεια, η ενδεχόμενη οικονομική ζημία της μιας από τις δύο κατηγορίες παραγωγών δεν συνεπάγεται παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων.
- 93 Κατά συνέπεια, η Πορτογαλική Δημοκρατία αβασίμως υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά παραβίαση της αρχής της ισότητας των επιχειρηματιών.

- 94 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία αβασίμως υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά παραβίαση ορισμένων κανόνων και ορισμένων θεμελιωδών αρχών της κοινοτικής εννόμου τάξεως και, κατά συνέπεια, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 95 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι το Συμβούλιο ζήτησε την καταδίκη της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στα δικαστικά έξοδα, αυτή δε ηττήθηκε, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα. Δυνάμει του άρθρου 69, παράγραφος 4, του ίδιου κανονισμού, τα κράτη μέλη και τα κοινοτικά όργανα που παρεμβαίνουν στη διαφορά φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.

- 2) **Καταδικάζει την Πορτογαλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.**
- 3) **Η Γαλλική Δημοκρατία και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.**

Moitinho de Almeida	Edward	
Sevón	Schintgen	Karpeyn
Gulmann	Puissochet	Hirsch
Jann	Ragnemalm	Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 23 Νοεμβρίου 1999.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias